

PREČU BRĪVA APRĪTE

Preču brīvu aprīti nodrošina muitas nodokļu un kvantitatīvu ierobežojumu atcelšana un līdzvērtīgas iedarbības pasākumu aizliegšana. Lai turpinātu iekšējā tirgus izveides pabeigšanu, papildus tika ieviesti savstarpējas atzīšanas, fizisko un tehnisko šķēršļu atcelšanas un standartizācijas veicināšanas principi. Jauna tiesiskā regulējuma (JTR) pieņemšana 2008. gadā nostiprināja preču brīvu aprīti, ES tirgus uzraudzības sistēmu un CE marķējumu. Nesenie pētījumi liecina, ka preču brīvas aprītes princips un ar to saistītie tiesību akti katru gadu rada ieguvumu 386 miljardu EUR apjomā.

JURIDISKAIS PAMATS

Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 26. un 28.–37. pants.

MĒRĶI

Viens no Līguma pamatprincipiem ir tiesības uz tādu preču brīvu aprīti, kuru izcelsme ir dalībvalstīs vai kuras ievestas no trešām valstīm un ir brīvā apgrozībā dalībvalstīs (LESD 28. pants). Sākotnēji uzskatīja, ka brīva preču aprīte ir daļa no dalībvalstu muitas savienības, kurā bija paredzēts arī atcelt muitas nodokļus, kvantitatīvus tirdzniecības ierobežojumus un tiem līdzvērtīgus pasākumus un ieviest Kopienai kopēju ārējo tarifu. Vēlāk uzsvars tika likts uz to, lai likvidētu visus atlikušos šķēršļus preču brīvai aprītei, izveidojot iekšējo tirgu.

SASNIEGUMI

Muitas nodokļu un kvantitatīvu ierobežojumu (kvotu) atcelšana starp dalībvalstīm tika pabeigta līdz 1968. gada 1. jūlijam. Noteiktajā termiņā tomēr neizdevās sasniegt papildu mērķus, proti, aizliegt līdzvērtīgas iedarbības pasākumus un saskaņot attiecīgos valsts tiesību aktus. Turpmākajos centienos panākt preču brīvu aprīti šie mērķi tika izvirzīti priekšplānā.

A. Muitas nodokļiem līdzvērtīgas iedarbības maksājumu aizliegums: LESD 28. panta 1. punkts un 30. pants

Tā kā Līgumā minētais jēdziens nav definēts, tas bija jādefinē tiesu praksē. Eiropas Savienības Tiesa uzskata, ka neatkarīgi no tā, kā tas nosaukts vai piemērots, jebkuru maksu, kurai, ja to piemēro no kādas citas dalībvalsts importētam ražojumam un neattiecinā uz līdzīgu iekšzemes ražojumu, mainot importa ražojuma cenu, ir tāda pati ietekme uz ražojumu brīvu aprīti kā muitas nodoklim, var uzskatīt par maksu ar

līdzvērtīgu iedarbību neatkarīgi no tās būtības vai veida (lieta 2/62 un 3/62^[1] un lieta 232/78^[2]).

B. Kvantitatīviem ierobežojumiem līdzvērtīgas iedarbības pasākumu aizliegums: LESD 34. un 35. pants

Tiesa spriedumā [Dassonville](#) lietā uzskatīja, ka visi dalībvalstu pieņemtie tirdzniecības noteikumi, kas var tieši vai netieši, faktiski vai iespējami kavēt Kopienas iekšējo tirdzniecību, jāuzskata par pasākumiem ar kvantitatīviem ierobežojumiem līdzvērtīgu iedarbību (1974. gada 11. jūlija [lieta 8/74](#) un 63.–67. punkts 2015. gada 15. novembra [lietā C-320/03](#)). Tiesas argumentācija tika papildināta lietā Cassis de Dijon (lieta 120/78), kurā noteica principu, ka ikvienu ražojumu, ko legāli ražo un tirgo kādā no dalībvalstīm saskaņā ar attiecīgās dalībvalsts taisnīgiem un tradicionāliem noteikumiem un ražošanas procesiem, jāļauj laist jebkuras citas dalībvalsts tirgū. Šī bija galvenā argumentācija debatēs par to, kā definēt savstarpējas atzīšanas principu, ko piemēro gadījumos, kad saskaņošana nav veikta. Tādējādi arī tad, ja nav Eiropas saskaņošanas pasākumu (sekundāro ES tiesību aktu), dalībvalstīm ir jāatļauj citā dalībvalstī likumīgi ražotu un tirdzniecībā laistu preču apgrozība un laišana savā tirgū.

Svarīgi ir norādīt, ka LESD 34. panta piemērošanas jomu ierobežo tiesu prakse Keck lietā, kurā noteikts, ka minētais pants neattiecas uz dažiem tirdzniecības noteikumiem, ja tie nav diskriminējoši (proti, tie attiecas uz visiem iesaistītajiem uzņēmējiem, kuri darbojas valsts teritorijā, un kā juridiski, tā faktiski vienādi attiecas uz iekšzemes ražojumu un citu dalībvalstu izcelsmes ražojumu tirdzniecību) ([apvienotās lietas C-267/91 un C-268/91](#)).

C. Izņēmumi, uz kuriem neattiecas kvantitatīviem ierobežojumiem līdzvērtīgas iedarbības pasākumu aizliegums

LESD 36. pants ļauj dalībvalstīm veikt kvantitatīviem ierobežojumiem līdzvērtīgas iedarbības pasākumus, ja tie ir pamatoti ar vispārīgiem, ar ekonomiku nesaistītiem apsvērumiem (piemēram, sabiedrības morāle, sabiedriskā kārtība vai sabiedriskā drošība). Šādas atkāpes no vispārējā principa ir precīzi jāinterpretē, un dalībvalstis savstarpējā tirdzniecībā nedrīkst valstu pasākumus izmantot kā patvaļīgas diskriminācijas vai slēptas ierobežošanas līdzekļus. Visbeidzot, pasākumiem tieši jāietekmē sabiedrības aizsargājamās intereses, un tie nedrīkst būt stingrāki, nekā nepieciešams (proporcionalitātes princips).

Turklāt Tiesa savā judikatūrā (Cassis de Dijon lieta) ir atzinusi, ka dalībvalstis var noteikt izņēmumus, uz kuriem līdzvērtīgas iedarbības pasākumu aizliegums neattiecas, pamatojoties uz obligātām prasībām (kas cita starpā attiecas uz fiskālās uzraudzības efektivitāti, sabiedrības veselības aizsardzību, komerciālu darījumu taisnīgumu un patērētāju aizsardzību). Dalībvalstu pienākums ir paziņot Komisijai par valsts izņēmuma pasākumiem. Tika ieviestas informācijas apmaiņas un uzraudzības mehānisma procedūras, lai atvieglotu šādu valsts izņēmuma pasākumu uzraudzību (kā noteikts LESD 114. un 117. pantā, Eiropas Parlamenta un Padomes [Lēmumā](#)

---

[1]Tiesas 1962. gada 14. decembra spriedums, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:61962CJ0002>

[2]Tiesas 1979. gada 25. septembra spriedums, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/ALL/?uri=CELEX:61978CJ0232>

[Nr. 3052/95/EK](#) un [Padomes Regulā \(EK\) Nr. 2679/98](#)). Tas pēc tam tika oficiāli noteikts [Regulā \(EK\) Nr. 764/2008](#) par savstarpējo atzīšanu, kuru pieņēma 2008. gadā kā daļu no tā sauktā jaunā tiesiskā regulējuma (JTR).

D. Valstu tiesību aktu saskaņošana

Saskaņošanas tiesību aktu pieņemšana ir radījusi iespēju likvidēt šķēršļus (piemēram, nosakot, ka valsts noteikumi nav piemērojami) un ieviest vienotus noteikumus, kuru mērķis ir gan garantēt preču un ražojumu brīvu apriti, gan ievērot citus EK līguma mērķus, piemēram, par vides un patērētāju aizsardzību vai par konkurenci.

Saskaņošana tika vēl vairāk atvieglota, ieviešot noteikumu par kvalificētu balsu vairākumu, kas nepieciešams, lai pieņemtu lielāko daļu direktīvu saistībā ar vienotā tirgus izveides pabeigšanu (EK līguma 95. pants ar grozījumiem, kas izdarīti ar Māstrihtas līgumu), un pieņemot jauno pieeju, ko Komisija ierosināja [Baltajā grāmatā](#) (1985) nolūkā izvairīties no apgrūtināšanas un detalizētas saskaņošanas. Jaunajā pieejā, kuras pamatā ir Padomes 1985. gada 7. maija rezolūcija un kura ir apstiprināta [Padomes 1989. gada 21. decembra rezolūcijā un Padomes Lēmumā 93/465/EEK](#), vadošais princips ir savstarpēja valstu noteikumu atzīšana. Saskaņošana jāierobežo, to attiecinot tikai uz pamatprasībām, un tā ir attaisnojama gadījumos, kad valstu noteikumus nevar uzskatīt par līdzvērtīgiem un tie rada ierobežojumus. Saskaņā ar jauno pieeju pieņemtajām direktīvām ir divējāds mērķis – nodrošināt preču brīvu apriti, panākot veselu nozaru tehnisku saskaņošanu, kā arī garantēt LESD 114. panta 3. punktā minēto sabiedrības interešu aizsardzību augstā līmenī (piemēram, attiecībā uz rotallietām, būvmateriāliem, mašīnām, gāzes iekārtām un telekomunikāciju termināliekārtām).

E. Iekšējā tirgus izveides pabeigšana

Lai izveidotu vienoto tirgu, vajadzēja atcelt visus atlikušos šķēršļus, kas kavē preču brīvu apriti. [Komisijas Baltajā grāmatā \(1985\)](#) ir norādīti atceļamie fiziskie un tehniskie šķēršļi un pasākumi, kas Kopienai jāveic šajā nolūkā. Lielākā daļa šo pasākumu tagad ir pieņemti. Tomēr vienotajā tirgū vēl ir jāveic būtiskas reformas, lai pielāgotu to tehnoloģiskajam progresam.

EIROPAS PARLAMENTA LOMA

Parlaments atbalstīja iekšējā tirgus izveides pabeigšanu un vienmēr ir īpaši aizstāvējis jauno pieeju saistībā ar preču brīvu apriti. Liels ir arī tā ieguldījums likumdošanas jomā attiecībā uz saskaņošanas direktīvām. Parlaments bija ievērojami iesaistīts 2008. gadā pieņemtās JTR paketes izstrādē. Parlamenta galvenie principi sarunās ar Padomi bija nodrošināt, lai visi iesaistītie tirgus dalībnieki būtu vairāk atbildīgi par to ražojumu atbilstību un drošumu, kurus viņi laiž tirgū, un nostiprināt CE marķējumu, uzlabojot patērētāju zināšanas par to. Parlaments turpina darbu šajā jomā, strādājot ar pielāgošanas tiesību aktu kopumu, kas sastāv no deviņām direktīvām, kuras attiecas uz dažādiem produktiem, tostarp liftiem, pirotehniskiem izstrādājumiem un sprāgstvielām.

Parlaments [2011. gada 8. marta rezolūcijā](#)^[3] prasīja, lai Komisija izveidotu vienotā tirgus uzraudzības sistēmu attiecībā uz visiem ražojumiem (saskaņotiem un nesaskaņotiem),

[3]OV C 199 E, 7.7.2012., 1. lpp., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=OJ:C:2012:199E:TOC>

kuras pamatā ir viens tiesību akts, kas aptver gan [Vispārējo ražojumu drošuma direktīvu](#), gan [Regulu \(EK\) Nr. 765/2008](#) par tirgus uzraudzību, lai tādā veidā panāktu ražojumu drošuma un tirgus uzraudzības augstu līmeni un skaidrāk noteiktu juridisko pamatu. Pēc Parlamenta pieprasījuma Komisija 2013. gadā nāca klajā ar [produktu drošuma un tirgus uzraudzības tiesību aktu paketi](#), kurā ir jauni preču iekšējā tirgus īstenošanas noteikumi, kas valstu tirgus uzraudzības iestādēm ļaus piemērot tiesību aktus un nodrošināt labākus un plašākus patērētāju tiesību aizsardzības līdzekļus. EP 2019. gada 17. aprīlī pieņēma jaunu [regulu par tirgus uzraudzību un produktu atbilstību](#). Šīs regulas noteikumiem par tirgus uzraudzību būtu jāattiecas uz produktiem, uz kuriem attiecas Savienības saskaņošana. Tas nodrošinās vienotu regulējumu tirgus uzraudzībai Savienības līmenī un palīdzēs palielināt patērētāju pašāvēību.

Turklāt iekšējā tirgus pienācīgā darbībā būtiska nozīme ir standartizācijai. Saskaņotie Eiropas standarti palīdz nodrošināt preču brīvu apriti iekšējā tirgū un dod iespēju ES uzņēmumiem kļūt konkurētspējīgākiem. Šie standarti palīdz aizsargāt Eiropas patērētāju veselību un drošību, kā arī veicina vides aizsardzību. Cenšoties pilnveidot standartizācijas reformas saturu, Parlaments pieņēma [2010. gada 21. oktobra rezolūciju](#)^[4], kurā prasīja saglabāt un uzlabot daudzus standartizācijas sistēmas veiksmīgos elementus un panākt pareizu līdzsvaru valsts, Eiropas un starptautiska līmeņa dimensijām.

Eiropas Parlaments un Padome 2012. gada 25. oktobrī pieņēma [Regulu \(ES\) Nr. 1025/2012](#) par Eiropas standartizāciju, ar kuru modernizē un uzlabo mehānismu Eiropas standartu noteikšanai.

Parlamenta septītais sasaukums pabeidza pārskatīt deviņas pielāgošanas tiesību aktu paketes direktīvas tādās jomās kā zemsprieguma aprīkojums, elektromagnētiskā savietojamība, mērinstrumenti, civilām vajadzībām paredzētas sprāgstvielas, kā arī direktīvas par spiedieniekārtām un radioiekārtām. Parlaments arī pabeidza likumdošanas darbu pie šādiem dokumentiem: regula, ar ko nosaka saskaņotus būvizstrādājumu tirdzniecības nosacījumus, tekstilizstrādājumu šķiedru sastāva etiķetēšana un marķēšana, divu riteņu un trīs riteņu transportlīdzekļu un kvadriciklu drošums un ietekme uz vidi un direktīva par atpūtas kuģiem un ūdensmotocikliem^[5].

Parlamenta astotais sasaukums ir turpinājis šo darbu, izstrādājot regulējumu par trošu ceļu iekārtām, gāzveida kurināmā iekārtām, medicīnas ierīcēm un individuālajiem aizsardzības līdzekļiem. Parlaments ir sekmīgi pabeidzis darbu pie eZvana regulas^[6] un lēmuma par Eiropas publiskās pārvaldes iestāžu, uzņēmumu un iedzīvotāju sadarbības risinājumiem (*ISA2*)^[7]. Aprites ekonomikas paketes ietvaros Parlaments

---

[4]OV C 70 E, 8.3.2012., 56. lpp., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=OJ:C:2012:070:TOC>

[5]Sīkākai informācijai skatīt Parlamenta Iekšējā tirgus un patērētāju aizsardzības komitejas (IMCO) sagatavoto pētījumu "ES ceļvedis: ar IMCO saistītu tiesību aktu pārskats": [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/536317/IPOL_STU\(2015\)536317_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/536317/IPOL_STU(2015)536317_EN.pdf)

[6]Eiropas Parlamenta un Padomes 2015. gada 29. aprīļa Regula (ES) 2015/758 par tipa apstiprinājuma prasībām transportlīdzekļa eZvana sistēmas izveidošanai uz pakalpojuma "112" bāzes un ar ko groza Direktīvu 2007/46/EK (OV L 123, 19.5.2015., 77. lpp.), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/ALL/?uri=CELEX:32007L0046>

[7]Eiropas Parlamenta un Padomes Lēmums, ar ko izveido programmu Eiropas publiskās pārvaldes iestāžu, uzņēmumu un iedzīvotāju sadarbības risinājumu nodrošināšanai (*ISA2*). Sadarbība kā līdzeklis publiskā sektora modernizācijai (Dokuments attiecas uz EEZ) (COM(2014)0367), http://ec.europa.eu/isa/documents/isa_2_proposal_en.pdf

sagatavoja tiesību aktus par to, kā CE-markētus mēslošanas līdzekļus darīt pieejamus vienotajā tirgū^[8].

Parlaments 8. sasaukuma laikā pieņēma jaunu [Informācijas sniegšanas direktīvu 2015/1535](#), ar ko uzlabo dalībvalstu savstarpējo informāciju par tehniskajiem noteikumiem, un jaunu [Savstarpējas atzīšanas regulu 2019/515](#) ar uzlabotiem noteikumiem par valstu procedūrām, kuru rezultātā tiek paplašināta savstarpējā atzīšana^[9]. Parlaments 2019. gada 16. aprīlī pieņēma regulu par tipa apstiprinājumu mehāniskajiem transportlīdzekļiem attiecībā uz vispārējo drošumu un braucēju un neaizsargāto satiksmes dalībnieku aizsardzību, un tās mērķis ir ieviest daudzus tehniskus pasākumus, lai glābtu cilvēku dzīvības un samazinātu cietušo skaitu ceļu satiksmes negadījumos, kas ik gadu uz Eiropas ceļiem izraisa vairāk nekā 25 000 nāves gadījumu un 100 000 smagu ievainojumu^[10].

Parlaments uzstāja, ka šie tiesību akti ir jāpapildina ar tiešsaistes platformām, piemēram, SOLVIT un Iekšējā tirgus informācijas sistēmu (IMI) saskaņā ar [Regulu \(ES\) Nr. 1024/2012](#), lai apmainītos ar informāciju starp valstu iestādēm un ar Komisiju nolūkā risināt problēmas, ar kurām iedzīvotāji un uzņēmumi saskaras, pērkot vai pārdodot preces Eiropas Savienībā. Pieņemot [Regulu \(ES\) 2018/1724](#)^[11], Parlaments nodrošināja, ka iedzīvotājiem un uzņēmumiem visas šīs platformas ir pieejamas “Tava Eiropa” vienotajā digitālajā vārtējā.

Parlaments atbalsta to, ka jāpanāk ciešāka ES un valstu iestāžu sadarbība, lai uzlabotu ES tiesību aktu kvalitāti un noteiktu, kuri tiesību akti būtu jāvienkāršo vai jākodificē. Parlaments aicina pārējās iestādes pēc iespējas atbalstīt kopregulējumu un brīvprātīgus nolīgumus saskaņā ar to pašu principu par tiesību aktu labāku izstrādi.

Nesenie pētījumi liecina, ka preču brīvas aprites princips un ar to saistītie tiesību akti katru gadu rada ieguvumu 386 miljardu EUR apjomā^[12].

Mariusz Maciejewski / Christina Ratcliff
04/2019

---

[8]Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko nosaka noteikumus par to, kā CE-markētus mēslošanas līdzekļus darīt pieejamus tirgū, un groza Regulas (EK) Nr. 1069/2009 un (EK) Nr. 1107/2009 (COM(2016)0157), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:52016PC0157>

[9]Eiropas Parlamenta un Padomes 2019. gada 19. marta Regula (ES) 2019/515 par citā dalībvalstī likumīgi tirgotu preču savstarpēju atzīšanu un Regulas (EK) Nr. 764/2008 atcelšanu (OV L 91, 29.3.2019., 1. lpp.), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:32019R0515>

[10]Seminārs par mehānisko transportlīdzekļu tipa apstiprināšanas prasībām, <http://www.europarl.europa.eu/committees/lv/imco/events-workshops.html?id=20181115WKS02022>

[11]Duke Ch., *Single Digital Gateway: how EU could meet expectations of citizens and businesses?*, Politikas departaments A šo brīfingu sagatavoja IMCO komitejai, [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/614219/IPOL_BRI\(2018\)614219_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/614219/IPOL_BRI(2018)614219_EN.pdf)

[12]Pētījums *Contribution to Growth: Free Movement of Goods. Delivering Economic Benefits for Citizens and Businesses* (2019), ko Politikas departaments A un ifo Institute sagatavoja Iekšējā tirgus un patērētāju aizsardzības komitejai, [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2019/631063/IPOL_IDA\(2019\)631063_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2019/631063/IPOL_IDA(2019)631063_EN.pdf)

